

SİYAH MADONNALARIN KÖKENİ VE MODERN RESİM VE HEYKEL SANATLARINA OLAN YANSIMALARI

Tolga Yurtözveri

Arş. Gör., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Heykel Bölümü, tolga.yurtozveri@msgsu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6352-8529>

Yurtözveri Tolga. "Siyah Madonnaların Kökeni ve Modern Resim ve Heykel Sanatlarına Olan Yansımaları". idil, 115 (2024/3): s. 310-327. doi: 10.7816/idil-13-115-02

ÖZ

Siyah Meryem, 12'nci ve 15'inci yüzyıl Hristiyan Ortaçağ Avrupa'sında bilhassa koyu tenli olarak tasvir edilen Meryem'in, tüm resim ve heykellerine verilen genel addır. Hristiyan dünyasında Tanrı ile insan arasında şefaatçi olarak tasavvur edilen ve mucizeler yarattığına inanılan Meryem Ana'nın bu özel tasvirleri, çeşitli katedral, kilise ve manastırlarda yerini aldığı söz konusu yüzyıllarda kutsal bir simgeye dönüşmüştür. Bu makalenin amacı, insanoğlunun kolektif bilinçaltına ilk evrensel dişil prototipi olarak kazınan Toprak-Ana'nın ve onun tarihsel süreç içerisinde pek çok kez düşünme uğramasıyla oluşmuş Ana-Tanrıçaların, Siyah Madonnalarla ilişkisini irdelemek ve bu koyu tenli Madonnaların, Ortaçağ'da yeniden reenkarne olduğuna inanılan Ana-Tanrıça figürünün Hristiyan bir versiyonu olup olmadıkları hakkında çeşitli görüşleri ortaya koymaktır. Ayrıca kutsallığı remz eden çeşitli sembolik unsurların demistifikasyona ve desüblimasyona uğrayabildiği günümüz sanat anlayışında Siyah Madonnalar, modern dönemde özgün bir pragmatik sanat dili kullanan ve özel kodlara işaret eden ressam ve heykeltıraşların tasvirlerinde son derece öznel imgelere dönüşmüştür. Dolayısıyla bu makalede, 19. yüzyıldan günümüze kadar hem biçim hem de içerik yönünden dramatik dönüşümlere uğrayan Siyah Madonna tasvirlerinin sanatçıları ve onların en göze çarpan eserleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mit, Ana-Tanrıça, Meryem-Ana, Siyah Madonna

Makale Bilgisi:

Geliş: 19 Aralık 2023

Düzeltilme: 29 Ocak 2024

Kabul: 22 Şubat 2024

© 2024 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

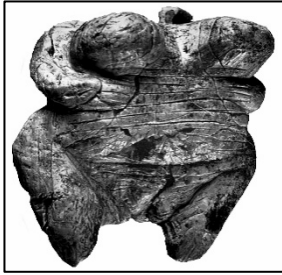
Giriş

Evrende, doğada ve kültürde var olan her şeyin mazharı olan insan, akıl, zihin, düşünme ve konuşma gibi daha pek çok yetilerle kuşatılmış özel bir varlıktır (Bağlantı1, 2023). Sezgisel düşünceden tamamen bağımsız olmamakla birlikte insanın bilme, eylemde bulunma ve yaratma faaliyetlerine büyük bir devinim kazandıran bu yetiler, süreç içerisinde insanın hemen hemen her şeyi sistemsel akla dayalı bir nedensellik süzgecinden geçirmeye başlamasıyla, salt bir kabiliyet olmaktan çıkarak dönüşüp gelişebilen nitelik derecesi son derece yüksek bir beceri seviyesine ulaşmıştır. Bu itibarla kozmosun kapsamlı yapısını ve aralarındaki karmaşık ilişkiyi olduğu kadar doğayı, çevresini ve içerisinde yaşadığı toplumunu hem neden-bilimsel hem de erek-bilimsel metotlarla değerlendirebilmeye başlayan insan, tarihsel süreç içerisinde kendi düşüncesinin üzerine düşünebilen, bilim, felsefe ve sanat alanlarında kendisini özgürce ortaya koyup evrensel değer üretebilen bir bilinç varlığına dönüşmüştür. Bütün bir insanlığın ortak gayret ve çabalarıyla gerçekleştirdiği bu büyük sıçramadan önce insan, evreni, doğayı, çevresini ve kendisini içine doğduğu toplumunun ortak ilgi, istek ve amaçları inanç ve kültürel alışkanlıkları, eğitim ve bilgi düzeyleri ölçüsünde gelişen dünya görüşü ve buna bağlı kalarak oluşan yaşam biçimine göre algılamış, şekillendirmiş ve tüm bunları o haliyle zihnine taşımıştır. İşte genel olarak kültür ve kültür süreçlerini etkisi altına alarak toplumların yönetim şekillerini ve faaliyet alanlarını, yaşama tarzlarını, davranış biçimlerini, ekonomik ve siyasal yaşamlarını olduğu kadar inanç, düşün, dil ve sanat dünyalarını da belirleyen bu zihinsel faaliyet, özel olarak toplumların kültürel yapısına içkin halde bulunan mit, efsane, destan gibi simgesel dünya tasarımlarına da biçim ve içerik yönünden farklı özellikler kazandırarak şekillendirmiştir.

Mitlerin Özellikleri ve Ana-Tanrıça Kültü

Birbirinden özgü anlam ve değere sahip kültürlerin, en başat biçimlendiricisi sayılan bu simgesel dünya tasarımları her ne kadar maddi ve manevi anlamda farklı niteliklere sahip olsalar da birbirinden ayrı coğrafyalarda filizlenen mitlerin pek çok ortak özelliği vardır. Örneğin her mit, kâinatın ve insanın nasıl var olduğu gibi ülküsel bir olayı olduğu kadar inanç yönünden insanların, tanrılar, tanrıçalar ve yarı-tanrılar gibi doğaüstü güçleri simgesel bir dille tasvir ettiği yeni bir gerçeklik alanına sahiptir. Fakat bu yeni gerçeklik, salt hayal gücünün oluşturduğu bir fantastik zihin dünyasının ürünü değildir; zira mit, evrende, doğada ve kültürde gerçekleşmiş bir olayı ya da bu olayın neden olduğu gerçek olguların, çeşitli sembol ve alegorilerle imgesel olana dönüştürüldüğü bir kültür gerçekliğidir. Birbirinden farklı toplumların zihinlerine, aynı nesne olay ve olgulardan yansıyan bu gerçeklik, tarihsel süreç içerisinde gelişen dünya görüşü ve buna bağlı olarak değişen yaşam biçimlerinin etkisiyle, büyük dönüşümlere uğramıştır. Kültürlerin simgesel dünya repertuarlarına yeni biçimler kazandıran bu transformasyonlar, mitleri çok daha çeşitli ve çok daha katmanlı bir yapıya büründürerek çeşitlendirmiştir. Örneğin farklı toplumların mitlerinde, aynı nesnel gerçekliğin, birbirine karşıt imge, simge, sembol ve alegoriler kullanarak tasvir edilmesine yol açan bu gelişim aynı zamanda günümüz mitik düşünce sistemlerinin gelişmesine birbirleriyle taban tabana zıt gibi görünen mitler arasında çok benzer ve çok derin anlam bağları kurmamıza ve onları analiz edebilmemize olanak tanıyan bu düşünce sistemleri ile ilgili olarak Claude Levi-Strauss (1908-2009), "Mit ve Anlam" isimli kitabında şu ifadeleri kullanmıştır. Mitik düşünce daima bu karşıtlıkların farkındadır ve varoluş amacı da bu çelişkileri giderebilmeye yönelik bir mantık modeli sunmaktır. Mantık yapıları olarak mitler, doğa/kültür, ölüm/yaşam, yer/gök gibi zıtlıklar üzerinden belirli mesajları farklı şekillerde dile getirir (Levi-Strauss, 2013: 26). Diyalektik bir mantığa dayanan bu ifadeyle Levi-Strauss, birbirinden çok farklı toplumların aynı koşullar altında biçimlendirdikleri simgesel dünya uzamlarının, evrensel bir kültür gerçekliği zemine oturtulmasının ön koşulu olarak insan düşüncesinin evrensel kategorileri olarak tanımladığı arketipleri işaret etmiştir (Levi-Strauss, 2013: 27). Varoluştan günümüze kadar uzanan ve ortak bir evrim sürecinin tamamını içeren arketip, insana özgü ortak deneyimlerin, anıların veya düşüncelerin varoluşsal kodlarla kendisini mit ve özellikle de görsel sanatlar üzerinden yaşama aktaran evrensel öğeler bütünüdür. Mitler de bu evrensel arketiplerle örülü halde bulundukları için insanlığın ortak hafızasına, kolektif bilinçdışından yansıyan prototip bir gerçeklik olarak kaydedilmiş ve bu sayede de insanlar, varlığı en uzak geçmişe dayanan atalarıyla hem kültürel hem biyolojik ilişkiler kurdukları çok derin ve çok katmanlı bağlar kurabilmişlerdir. Dolayısıyla Max Müller (1823-1900)'in doğal süreçlerin metaforları olarak nitelendirdiği mit, kolektif bilinçdışının ögesi olan evrensel arketiplerle iç içe olmakla, toplumların inanç, düşün ve sanat dünyaları arasında, simgesel birtakım ortaklıkların kurulmasına ve bu bağlamda uluslararası bir kültürel gerçeklik zemini oluşturulmasına imkân sağlamıştır. Bu bakış açısının sağladığı imkânlarla fonksiyonel açıdan yepyeni anlamlar kazanan mit, "İşlevi, modeller açıklamak ve böylelikle Dünya'ya ve insanın varlığına bir anlam vermektir. Bu nedenle de insanın oluşumundaki rolü son derece önemlidir. Dediğimiz gibi, mit sayesinde gerçeklik, değer, aşkınlık kavramları yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlar. Mit

sayesinde, Dünya Kozmos olarak, yetkin bir biçimde eklemlenmiş, bütünlenmiş, anlaşılır ve anlamlı bir Kozmos olarak kavranmaya başlar. Mitler şeylerin nasıl gerçekleştiğini anlatırken, bunların kimler tarafından, niçin ve hangi koşullarda yapıldıklarını da açıklığa kavuşturur. Bütün bu açıklamalar, insanı az çok dolaysız biçimde bağımlı kılar, nedeni de kutsal bir tarih yazımına kaynaklık etmeleridir (Eliade, 2021: 195-196). Bir başka deyişle bu kutsal, insanoğlunun bir taraftan evrenin bir taraftan da kendisinin varoluşuna yönelik bütün anlamlandırma süreçlerini kapsayan mitler sayesinde, doğada mukaddes sayılan birtakım öğelerin ön plana taşındığı ve bunların çeşitli ritüeller aracılığıyla aktarıldığı kolektif inanışlar tarihidir. Tüm kozmogoni senaryolarının ortaklaşa kullandığı toprak ögesi de bu tarz inanışların en başat unsurudur. Hem makro hem de mikro yaratılış mitlerinin en temel unsuru olan bu öge, ekip biçmenin ve ürün almanın dinsel törenlerle kutsallaştırıldığı toplumlarda, oturma yeri olarak yeryüzünü ve yaşamın kaynağını simgeleyen "Tellus-Mater" yani Toprak-Ana'ya evrilmiştir. Tarihsel bir süreç içerisinde kadın bedeninin bilinen ilk metaforu haline gelen Toprak- Ana, insanlığın kolektif bilinçaltı belleğine aktarılan anne arketipinin hem olumlu hem de olumsuz anlamlarının ona kattığı olanaklarla, önce anaerkil daha sonra da ataerkil dönem insan topluluklarının kutsal saydıkları Ana-Tanrıça' ya dönüşmüştür. Böylece bereket ve doğurganlık, iyilik, olumluluk, cömertlik, aydınlık gibi yeryüzünü işaret eden pozitif ve kıtlık ve verimsizlik, kötülük, olumsuzluk, hastalık, ölüm, karanlık, gibi yeraltını imleyen negatif kudretleri bilgelikle yönettiğine inanılan Ana-Tanrıça, süreç içerisinde toplumları birbirine bağlayan ortak bir kültürel zemin oluşturmıştır. Dünyanın farkı dönem ve farklı coğrafyalarında yaşayan insanların, ibadet maksadıyla şekillendirdikleri Tanrıça figürlerine biçim ve içerik açısından benzer özellikler kazandıran bu kültürel zemin, bilgeliği, dişiliği, doğurganlığı, etrafa korku salan koruma gücü ve besleme potansiyeli son derece yüksek Ana-Tanrıçanın "*Venus of Hohle Feld*" (Resim 1), "*Venus de Dolni Vestonice*" (Resim 2), "*Venus of Laussel*" (Resim 3), "*Venus of Willendorf*" (Resim 4), "*Venus de Moravany*" (Resim 5) ve "*Red Haired Goddesses*" (Resim 6) heykelciklerde de oldu gibi devasa cüsseli, son derece abartılmış kalça ve göğüslere sahip bir "Evrensel Dişi" olarak tasvir edilmesine yol açmıştır.

Resim 1. "*Venus of Hohle Feld*" (M.Ö. 38000) (Bağlantı 2, 2023).

Resim 2. "*Venus De Dolni Vestonice*" (M.Ö. 26000) (Bağlantı 3, 2023).

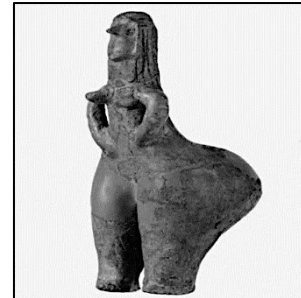
Resim 3. "*Venus of Laussel*" (M.Ö. 25000) (Bağlantı 4, 2023).

Resim 4. "*Venus of Willendorf*" (M.Ö. 25000) (Bağlantı 5, 2023).

Resim 5. "*Venus De Moravany*" (M.Ö. 22800) (Bağlantı 6, 2023).

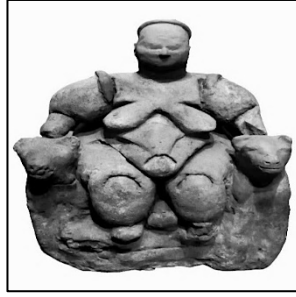
Resim 6. "*Red Haired Goddesses*" (M.Ö. 6000) (Bağlantı 7, 2023).

Hristiyanlıktaki Meryem figürünün Tanrıçalaşması

Frigler’de “*Kubele*” (Resim 7), Çatalhöyük’te “*Kibele*” (Resim 8), Sümer’de “*İnanna*” (Resim 9), Akadlar’da “*İştär*” (Resim 10), Fenike’de “*Astarte*” (Resim 11), Antik Mısır’da “*İsis*” (Resim 12), Antik Yunan’da “*Demeter*” (Resim 13), Roma’da “*Ceres*” (Resim 14) ve en nihayetinde de Efes’teki “*Artemis*” (Resim 15)’ e dönüştüğü iddia edilen bu kozmik dişil figür, *-başlangıçta da olduğu gibi-* doğurganlığı simgeleyen abartılı tasvirlerinin yanı sıra tahtında çocuk doğuran, emziren ya da onu kucağında oturtan bir anne ve sadık bir eş, bazen vahşi hayvanları egemenliği altına alan antropomorfik bedenli bir kadın, bazen de boynundan göğüslerine doğru uzanan ve gökyüzündeki Zodyak’ı temsil eden 12 yıldızlı kolyesiyle tüm evreni kontrolü altında tutan, yaşamı ve ölümü bilgelikle yöneten karanlık (dişil-gece-yin) ve aydınlık (eril-gündüz-yang) gibi karşıtlıkları birliğe taşıyan, her şeyin kaynağı ve koruyucusu olarak pek çok biçimde tasvir edilmiştir.

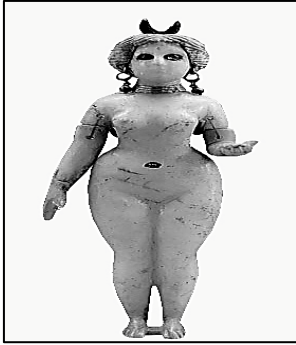
Resim 7. “*Kubele*” (M.Ö. 6000)
(Bağlantı 8, 2023).

Resim 8. “*Kibele*” (Bağlantı 9, 2023).

Resim 9. “*İnanna*” (Bağlantı 10, 2023).

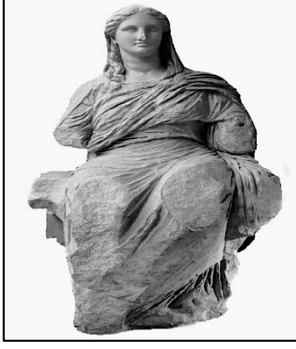
Resim 10. “*Astarte*” (Bağlantı 11, 2023).

Resim 11. “*İştär*” (Bağlantı 12, 2023).

Resim 12. “*İsis*” (Bağlantı 13, 2023).

Resim 13. “Demeter” (Bağlantı 14, 2023).

Resim 14. “Ceres” (Bağlantı 15, 2023).

Resim 15. “Artemis” (Bağlantı 16, 2023).

Resim 16. “Meryem Ana” (Bağlantı 17-18, 2023).

Resim 17. “Meryem Ana” (Bağlantı 17-18, 2023).

İlerleyen dönemlerde gelişen felsefi düşüncenin, mit kökenli inançları tamamen ortadan kaldırmasına rağmen Ana-Tanrıça kültü, zamanda ve uzamda yayılmaya devam ederek özellikle kozmik bir yapıya sahip olan Hristiyanlık dini içerisinde varlığını bir biçimde sürdürmüş ve en nihayetinde de Kilise tarafından hoşgörüyle karşılanarak benimsenmiştir (Eliade, 2021: 213). Bilhassa Hristiyan inancının, belki de en önem verdiği figürlerden birisi sayılan Meryem’in, Ana-Tanrıçalar pramiti ile ilişkilendirilmesine kültürel bir zemin hazırlayan bu enkarnasyon dizisi, hiç şüphesiz ruhsal evrimin gizemini simgeleyen Meryem figürünün, çok uluslu ve çok kültürlü bir evrensel anne modeline dönüşmesine olanak sağladığı gibi Hristiyanlıkta mezhepler arası inanç ve uygulamalara yönelik yaşanan bir takım fikir ayrılıkların doğmasına da yol açmıştır. Örneğin: 256 ve 336 yılları arasında yaşayan ve Baucalis Kilisesi’nde görev yapan Libya kökenli Arius’ un, İsa’nın insan yönünü merkeze alan diofizitçi anlayışına karşı, 325 yılında İznik’te toplanan Konsil, İsa’nın Yunanca “Homooousios” yani “Tanrı ile eş-tözlü” olduğuna karar vermiştir. Doğrudan doğruya Meryem’in, fizyolojik açıdan anne olma özelliğinin yeniden ele alınmasına sebep olan bu süreç, Kilise Babalarının 431 yılında Ephesos’ta (Efes) yeniden bir araya gelmeleri ve bu Konsilde, Meryem’in Yunanca “Theotokos” yani “Tanrı’yı doğuran” olduğunu ilan etmeleriyle birlikte Meryem, “Kutsal Ebedi Bakire” sembolizmasıyla saf, lekesiz ve günahsız olarak kabul edildiği gibi ayrıca şefkat, merhamet, şifacı ve koruyucu, savaşın olduğu kadar barışın kraliçesi, gibi Ana-Tanrıça nitelikleri kazanarak azizlerin en yücesi konumuna yükseltilmiştir. Yine aynı konsilde Meryem, Yeni Havva (New Eve) olarak değerlendirilmiş, Havva’nın yasak meyveyi yiyerek Âdem ile birlikte insanlığı günaha ve ölüme sürüklemesinin

aksine, Meryem ve İsa'nın, Tanrı'ya güvenmeleri ve teslimiyetleri sayesinde insanlığın kurtuluşuna vesile olmalarına vurgu yapılmıştır (Vollert ve Jelly, 2003: 255). Böylece Efes coğrafyasında yaşayan halkın, daha önceden bereket, tabiat ve vahşi hayvanların tanrıçası olarak kutsallaştırdığı Ana-Tanrıça (Artemis), bu süreçte Meryem-Ana'ya (Resim 16-17) dönüşmüş ve Efesliler ibadetlerini onun aracılığıyla sürdürmeye devam etmişlerdir. Dünyanın farklı zamanlarında ve farklı coğrafyalarında yaşayan insanların, ortak duygular, ilhamlar ve kuvveler ekseninde oluşturduğu Toprak-Ana kültürünün Hristiyan bir yansıması olarak düşünülürse Meryem-Ana ve ona duyulan hürmet, tarih süreci içerisinde Efes coğrafyasını aşmış ve onu Katolik Orta Çağ Avrupa'sında en kutsal sayılan dini bir karakter haline getirmiştir. Öyle ki bu hürmetle birlikte, bütün toplumların ortak bilinçaltı bütününe ayrılmaz bir parçası haline gelen Meryem-Ana, 12. ve 15. yüzyıllarda gerek Pagan inancı gerekse de Anadolu, Antik Mısır ve Yunan ekinlerinden devşirilen Ana-Tanrıça özellikleriyle, her şeyin kaynağı, dönüştürücüsü, koruyucusu ve aynı zamanda da tanrıların her daim bakire gelini olarak kendisine saygı duyulan siyah bir dişil forma bürünmüştür. İşte Katolik Orta Çağ Avrupa'sında "Dünyanın Rahmi" olarak tasavvur edilen ve söz konusu yüzyılda inşa edilen Katedral, Kilise ve Manastırlara ismini veren bu yeni kozmik anne figürü, ikona ve heykel sanatına yansıyan bebek İsa'nın ve onu kucağında taşıyan Meryem'in, koyu tenli olarak tasvir edildiği Siyah Madonna'dır.

Siyah Madonnaların Hristiyanlıkta Kabul Görmesine İlişkin Önesüren Çeşitli Teoriler

İtalyan Dominikan rahibi ve filozof Thomas Aquinas (1225-1274)'ın, Gotik dönemde ortaya çıkan ve Siyah Meryem ya da Siyah Bakire olarak da adlandırılan bu tasvirlerin Hristiyan dünyasında kabul görmesine ve özellikle de Fransa'da inşa edilen dev Katedrallerin yine ona adanmasına açık ya da dolaylı bir biçimde tesir ettiğini düşünmek mümkündür. Zira 9. yüzyıldan 12. yüzyıl ortalarına kadar süren Romanesk dönemde, *"İdealar maddenin kendisinde gizil olarak bulunmakta ve kendisini görünür şeyler üzerinden açığa çıkartarak maddelere özgün biçimler kazandırmaktadır."* diyen Aristoteles'in maddeci anlayışını, Orta Çağ skolastik düşüncesinin merkezine oturtan Thomas, bir taraftan yüce bir kimlik kazandırmak için Antik Yunan düşüncesiyle ilişkilendirdiği Hristiyanlığı, belli bir kavramsal düzleme oturtmuş bir taraftan da duyular aracılığıyla algılanan doğadaki nesnel görüntülerin, bilinçte yeniden şekillenmesine ve bu bağlamda resim ve heykel sanatlarında perspektif, ışık, gölge ve renk kullanımlarına tesir eden soyut dışavurumcu bir biçim bozma anlayışının gelişmesine yol açmıştır. 13. yüzyılda insanı iradi bir varlık olarak gören ve bu bağlamda özgür düşüncüyü ön plana taşıyan İskoç asıllı Fransiskan rahibi ve filozof John Duns Scotus (1265-1308), Hristiyan dünyasını etkisi altına alan Thomas'ın, insanı nesnel dünyadan uzaklaştıran düşüncesini büyük oranda dönüşüme uğratsa da 12. yüzyılın ortalarında gelişmeye başlayan ve etkisi 15. yüzyıla kadar süren Gotik sanatın, kozmik karanlığı kutsallaştıran ruhsal yönelimini değiştirememiştir. Böylece "Akıl, insan doğasıdır; dolayısıyla akla aykırı olan her şey, insanın doğasına aykırıdır." diyen Thomas Aquinas'ın: "Akıl, kendi uygun nesnesi olan formları ortaya çıkarabilmesi için bir soyutlama yapması zorunludur." düşüncesinin hâkim olduğu Gotik sanat, genel olarak beyaz renkle özdeşleştirilen ve ilahi güneş, alev gibi bir ışık sembolizması kullanılarak kutsallığı vurgulanan Meryem-Ana'nın, "Işığın Doğuran Karanlığı" temsil eden "siyah" renkle tasvir edilebileceği uygun bir zemin hazırlamıştır. Gotik dönemde "Kutsal Bakire" olarak da adlandırılan bu Madonnaların, siyah renkle tasavvur edilmesine yol açtığı düşünülen pek çok teoriden birisi de kuşkusuz Eski Ahit'te yazılı olan ve "Ezgiler Ezgisi" (Resim:18) adıyla pek çok müzik eserine ilham verdiği bilinen bir ayettir: Ben siyahım ama güzelim Ey Kudüs'ün kızları! Bu yüzden kral beni seçti ve beni odasına getirdi ve beni odasına getirdi ve bana dedi "Kalk ve gel dostum. Çünkü, kış geçti; yağmur bitti ve gitti. Çiçekler yeryüzünde belirir; yenilenme zamanı geldi" (Bağlantı 19; 2023).

Resim 18. "Ezgilerin Ezgisi" (Bağlantı 17-18, 2023).

Örneğin: Araştırmacı yazar Karen Rivers, "Kara Madonna Karanlığa Örülü İlahi Bir Gizem" adlı makalesinde "*Nigra sum sed formosa filiae Jerusalem*", yani "*Ben siyahım ama güzelim, ey Kudüs'ün kızları*" cümlesiyle başlayan bu ayeti, İsrail halkının ve Hristiyanların, Kral Süleyman'ın Sheba Kraliçesi Belkız' a yaptığı bir atıf olarak kabul ettikleri açıkça belirtilmiştir (Bağlantı 21, 2023). Söz konusu yazısında bu konu ile ilgili olarak Rudolf Steiner'in de yapmış olduğu bir saptamayı özellikle aktaran Rivers, Ana-Tanrıça özellikleri atfedilen Belkız' ın, önce reenkarne Havva olduğu, ardından Siyah Madonna' ya oradan Kutsal Bakire Meryem'e ve en nihayetinde de Bakire Ruh ve Cennetin Kraliçesi'ne dönüştüğünü dile getiren Steiner'in, konuyla ilgili olarak daha pek çok düşüncesine yer vermiştir. Kendisi de *Siyah Madonnaları*, kutsallığın karanlığa bürünmüş bir imgesi olarak düşündüğünü ve *Hermes Trismegistus'un yazdığı kabul edilen "Aphrodite ve Kore Kosmu"* adlı kitabından çeşitli alıntılar yaparak *aktardığı bu makalesinde*, Siyah Meryem ve kucağında taşıdığı Siyah Çocuk İsa'yı, *Mısır'da da siyah olarak tasvir edilen İsis ve bebeği* Horus'la ilişkilendirmiştir. Bu düşünceye paralel olarak Ean Begg, "Ortaçağ' da Tapınak Şövalyeleri ve ezoterik eğitim veren okulların Siyah Meryem'i, İsis kültünün Hristiyan bir yansıması saydıklarını ve ona Mısır'ın İskenderiye şehrinde vaftiz edilen Mecdelli Meryem olarak hürmet ettiklerini ifade etmiştir (Begg, 2015: arka kapak yazısı). Tapınak Şövalyelerinin ve ezoterik eğitim veren bu okulların, Siyah Meryem'e atfettikleri bu değer arkasında, İsis üçlemesi adı altında ibadet eden Pagan Druid inancının ebedi karanlık dişil ilkesinin yattığını söylemek de mümkündür. Druid inancına göre: "Karanlık tek gerçek gerçekliktir, ışığın temeli ve köküdür, ki bu olmadan ikincisi asla kendini gösteremez, hatta var bile olamaz. Işık maddedir ve karanlık saf Ruhtur (Blavatsky, 2017: 70). "Dolayısıyla söz konusu topluluklar için Meryem, ezoterik bağlamda hala bir çocuğa hamile olan siyah bir bakiredir" (Bağlantı 22, 2023). Örneğin: "Notre-Dame de Chartres" katedralinin altında yer alan ve daha önceden Druidler'in inşa ettikleri bilinen tapınakta, ibadet amacıyla konumlandıkları kucağında çocuğuyla oturan siyah bir kadın heykeline, "*Virgini Pariturae*", (Anne olacak Bakire) (Resim 19) ismi ile hürmet eden bu ezoterik okullar, yer altında bulunan bu karanlık mekâna da "*Notre-Dame de Sous-Terre*" (Yeraltı Meryem Ana) (Resim 20) tapınağı adını vermişlerdir. Böylece kullanımları Gotik dönem Orta Çağ Katolik Avrupa'sında giderek yaygınlaşan Siyah Madonnalar, Antik Mısır geleneğinde kültleşen İsis ve Horus tapınımı, Hristiyanlığa yansıyarak Meryem ve İsa tapınmaları arasında gerek içerik gerekse de biçimsel olarak büyük benzerlik kuran kozmik Ana-Tanrıça prototipine dönüşmüştür (Weigall, 2002: 59-60) Sözelimi: "Notre-Dame de Chartres" katedrali'nin batı cephesinde bulunan "*Virgini Pariturae*" (Anne olacak Bakire) (Resim 21) isimli rölyefte ve yine bu katedralin iç mekânında yer alan "*Notre-Dame du Pillier*" (Sütunlu Meryem Ana) (Resim 22) isimli heykelde betimlenen Meryem, İsis'i, kucağında oturan çocuk ise İsa Mesih'i değil, Horus'u çağrıştırmaktadır.

Resim 19. “*Virgini Pariturae*”
(Bağlantı 23, 2023).

Resim 20. “*Notre-Dame de Sous-Terre*” (Bağlantı 24, 2023).

Günümüzde Hristiyan orjinli olup olmadıkları hakkında hala çeşitli spekülasyonlara sebep olsalar da bu Madonnalar, bazı rahip, düşünür ve yazarlar tarafından araştırmaya ve incelemeye devam etmektedir. Örneğin: Hereford İngiltere Piskoposluğu Kilisesi’nde, kıdemli bir din görevlisi olan rahip “Leonard Moss, 1952 yılında düzenlenen “Amerikan Bilimi Geliştirme Derneği” toplantısında, dünyanın çeşitli yerlerinden yaklaşık yüz örnek üzerinde yaptığı araştırmalara dayanarak bu Madonnaların, (olası ihtimalleri de göz önünde bulundurarak) neden siyah görünümlü olduklarını üç kategori altında toplamıştır. Birinci kategori: yerli halkınkine uyan fizyonomiye ve cilt pigmentasyonuna sahip koyu kahverengi veya siyah Madonnalar. İkinci kategori: kurşun bazlı pigmentlerin bozulması; adak mumlarının kullanımından kaynaklanan birikmiş duman ve çağlar boyunca kir birikimi. Üçüncü kategori ise: hazır açıklaması olmayan kalıntı kategorisidir. Moss’ un daha çok bu üçüncü kategori olarak belirlediği olasılık üzerine yürüyen bir diğer araştırmacı yazar Stephen Benko, en verimli toprak siyahtır ve bu siyahlığın derecesi arttıkça tarıma daha uygun hale gelir düşüncesinden hareketle Siyah Madonnaları, Toprak-Ana kültüyle ilişkilendirmiştir (Bağlantı 27, 2023).

Bilgelik, doğurganlık, bereket, koruyuculuk, şifacılık ve kendi kendisini yenileyebilme kabiliyeti olduğu kadar isterse her şeyi yok etme edebilme gücü gibi Toprak-Ana’nın pek çok özelliğini kendisinde toplayan ve yukarıda sayılan bütün Tanrıça nitelikleri “siyah” ten rengiyle adeta sembolleşen bu Madonnaların en ünlüleri arasında “*Our Lady of Altötting*” (Resim 23), “*Our Lady of the Hermits*” (Resim 24), “*Our Lady of Guadalupe*” (Resim 25), “*Our Lady of Jasna Gora*” (Resim 26), “*Our Lady of Montserrat*” (Resim 27) ve “*Our Lady of Tindari*” (Resim 28) gibi ikonaların yanı sıra “Stiacciato” (Alçak rölyef) tekniğini 15. yüzyılda -Lorenzo Ghiberti (1378 -1455) gibi – yetkin bir biçimde kullanan Donatello (1386-1466)’nun, 1450 yılında tamamladığı “*Madonna col Bambino*” (Resim 29) adlı heykelini de saymak mümkündür. “Basilica di Sant’Antonio” da bulunan ve Fransiskan rahipleri Aziz Fransis ve Aziz Anthony’yi tasvir eden heykellerinin ortasında konumlanan bu bronz heykel, daha sonra İtalyanlar tarafından “*Padoa’nın Kara Bakiresi*” olarak isimlendirilmiştir. Donatello’nun bu heykeli yaparken 6. yüzyılda fildişinden yapılmış, Bizans ikonografisinden türetilmiş bir Etrüsk heykelinden (Resim 30) ilham almış olabileceği düşünülse de gerek figürün oturuşu ve kumaş kıvrımları gerekse de kompozisyona dahil ettiği tahtın biçimsel özellikleri, İsis ve Horus kadar Anadolu’da kültleşen Kibele (MÖ 6500-7000)’yi de akıllara getirmektedir.

Resim 21. *"Our Lady of Altötting"*
(Bağlantı 28, 2023).

Resim 22. *"Our Lady of Hermits"*
(Bağlantı 29, 2023).

Resim 23. *"Our Lady of Guadalupe"*
(Bağlantı 30, 2023).

Resim 24. *"Our Lady of Jasna Gora"*
(Bağlantı 31, 2023).

Resim 25. *"Our Lady of Montserrat"*
(Bağlantı 32, 2023).

Resim 26. *"Our Lady of Tindari"*
(Bağlantı 33, 2023).

Resim 27. "Madonna col Bambino" (Bağlantı 34, 2023).

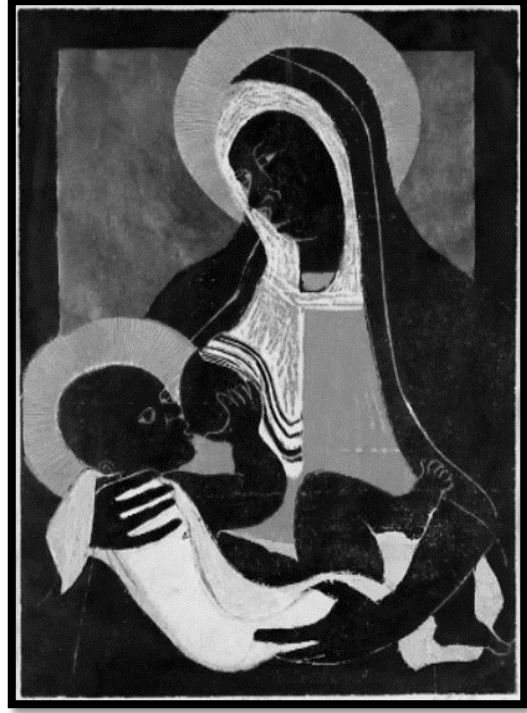
Resim 28. "Etrüsk Heykeli" (Bağlantı 35, 2023).

Modern Resim ve Heykel Sanatına Yansıyan Siyah Meryem Kullanımları

Bugün İtalya'nın kuzeyindeki Padoa ve güneyindeki Sorrento, Positano, Foggia, Benevento, Calabria, Tindari şehirlerinde olduğu kadar Almanya, Polonya, Belçika, İsviçre, Türkiye, Meksika, İspanya, İngiltere, İrlanda, Japonya ve Lüksemburg gibi dünyanın pek çok ülkesinde örneklerine rastladığımız tüm Siyah Madonnalar, kucağında tüm yaradılışın var olduğu büyük kozmik Anne, yaradılışın tohumu ve kaynağı, Cennetteki Baba'nın tüm yaradılışın ötesindeki aşkın varlığının tezahür etmiş karşılığı olarak görülüp kendisine hürmet edilmeyi sürdüren kutsal tasvirlerdir. Ancak bu tasvirler günümüz modern yaşamı içerisinde, Tanrı ile insan arasında kurulan ruhsal bağın, siyah bir dişil şefaatçisi olarak saygınlığını sürdürseler de hayatlarını kökenlerinden kopuk bir biçimde sürdüren insanın, ondaki tefekkür yoluyla simgesel düşüncenin kapısını aralayan, bilinçsizi bilince taşıyan, irade gücüyle ruhu olgunluğuna ulaştırıp içindeki cevheri açığa çıkaran sembolik niteliklerini görmesi oldukça güçtür. Bir başka ifadeyle, kutsalların eski değerini yitirdikleri modern dünyada Siyah Madonnalar, gizemini kaybederek kendisine saygı gösterilen bir dua ve haç nesnesine dönüşmüştür. Modern sanat dünyasına da sirayet eden bu dönüşüm, Siyah Madonnaları, sergi ve bienal salonlarında, açık havada düzenlenen konser, performans ve çeşitli karnavallarda, etnik kimlik, ırkçı şiddet ve kadın hakları gibi insanlığın karşılaştığı çevresel, sosyokültürel, siyasal ve ekonomik sorunları dile getirmek için kullanılan bir görsel imaj haline getirmiştir. Böylece yeni bir kavramsal düzleme taşınan Siyah Madonna ve dolayısıyla da Katolik imgeler, Sır Jacob Epstein (1880-1959) (Resim 31), Walter Williams (1834-1906) (Resim 32), Larry Scully (1922-2002) (Resim 33), Catharni Stern (1925-2015) (Resim 34) özellikle de Mark Steven Greenfield (1951) ve Chris Ofili (1968) gibi modern sanatçıların eserlerinde, bambaşka kodlara işaret eden öznel bir nesne olarak tasvir edilmiştir. Örneğin: Afro-Amerikalı sanatçı Mark Steven Greenfield'in, "*Collateral*" (Teminat) (Resim 35) isimli resminde olduğu gibi -Katolik imajlara dair görüntülerin, bilinçaltında oluşturulma süreçlerini yorumlamamaya dayanan- bir soyutlama anlayışıyla yeniden biçimlendirildiği görülen Siyah Madonna ve çocuk İsa, Afro-Amerikan kültürünün çağdaş toplum düzeni içerisinde yaşadığı ırka ve cinsiyete dair problemler, müttefiklikle ilgili yükümlülükler, sosyal adalet, manevi ve meditatif uygulamalara yönelik olumsuz deneyimleri simgeleyen bir figür haline gelmiştir. Ayrıca altın varak ve akrilik boya ile ahşap panel üzerine uyguladığı bu resimlerde, Pragmatik bir üslup kullanan Greenfield, Siyah Madonnaları güncel sanatın özgün gerçeklik alanına transfer ettiği yeni bir modern ikonografi dil yaratmıştır.

Resim 29. "Madonna ve Çocuk" (Bağlantı 36, 2023)

Resim 30. "Siyah Madonna ve Çocuk" (Bağlantı 37, 2023).

Resim 31. "Madonna ve Soweto'nun Çocuğu" (Bağlantı 38, 2023).

Resim 32. "Siyah Madonna" (Bağlantı 39, 2023).

Resim 33. “*Collateral*” (Bağlantı 40, 2023).

Tıpkı Greenfield gibi ırk, renk ve cinsiyetle ilgili bazı bilinçli ve bilinçaltı çağdaş düşüncelerin kökenlerine yönelik çalışmalar üreten Afrika asıllı İngiliz sanatçı Chris Ofili de Siyahi kültürün gerek olumlu gerekse de olumsuz deneyimlerini kolaj ve yağlı boya tekniklerinin yanı sıra reçine, boncuk, sim ve fil dışkısı gibi çeşitli materyaller kullanarak eserlerine yansıtan bir sanatçıdır. Afrika'nın kültürel geleneklerinden ve görsel sanatlarından esinlenerek oluşturduğu bir sanat anlayışıyla, Klasik sanattaki ideal güzellik kavramını hem biçim hem de içerik bağlamında dönüşüme uğratan Chris Ofili, 1996'da yaptığı “*Holy Virgin Mary*” (Kutsal Bakire Meryem) (Resim 36) isimli tablosunda Siyah Madonna'yı kendisine özgü bir dışavurumcu anlayışıyla soyutlamıştır. Yaptığı bu resimde Ofili, erotik vücut hatlarıyla yorumladığı ve koyu yeşil bir ten rengi kullanarak tasvir ettiği Meryem'in etrafını, altın varacağı anımsatan turuncu bir reçineyle kaplamıştır. Cinsel gücü son derece abartarak Kutsal Bakire imgesinden tamamen uzaklaştırdığı bu Meryem figürünün etrafına konumlandığı narin, çırpınan melekleri ise adeta pornografik dergilerden kesilerek alınmış kadın bedenlerini kullanarak tasvir etmiştir. Ayrıca Bakire Meryem'in açık bıraktığı tek göğsünü, fil gübresi ile kaplayan sanatçı bu kullanımıyla, orada olmayan bir bebeği ima ettiği gibi izleyicinin dünyasının gerçek uzamının bir parçası olarak tasavvur ettiği düşüncesinden hareketle bu Meryem resmini, 1997 ve 2000 yıllarında Londra, Berlin ve New York'ta Sensation sergisinde yere çok yakın olacak şekilde asarak sunmuştur.

Resim 34. “*Holy Virgin Mary*”(Kutsal Bakire Meryem). (Bağlantı 41, 2023).

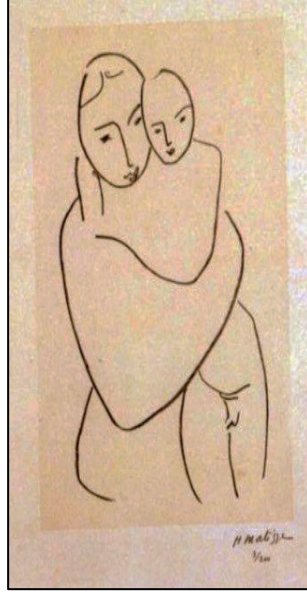
Sonuç

Ana-Tanrıça, Taş Çağı’ndan (Paleolitik, Mezolitik, Neolitik), Maden Çağı’na (Bakır, Tunç, Demir) oradan da Tarih Çağlar’ına (İlkçağ, Orta Çağ, Yeni Çağ, Yakınçağ) kadar gerek içerik gerekse de biçimsel anlamda dönüşerek günümüze kadar taşınmış bir kozmik dişil figürdür. Efes Konsiliyle birlikte sadece İsa’yı doğuran değil; “*Tanrı Annesi*” olma unvanı kazanan Bakire Meryem karakteri de bu kozmik dişil figürün Orta Çağ Katolik dünyası tarafından Hristiyanlaştırılarak enkarnasyona uğratılmış bir sürümüdür. Hem maddi hem de manevi hayatta var olan çift yönlü karşıtlıkları, bilgeliğiyle yöneten Toprak-Ana’nın tıpkı İsis, Kibele, Demeter ve Artemis’e atfedilen özellikleriyle taçlandırılan bu çok derin ve çok kapsamlı sürümün en yaygın versiyonu da Siyah Madonnalardır. Çeşitli görüşlerin öne sürdüğü gibi ister beyaz tenli tasvirlerinin fiziksel koşullar nedeniyle renkleri siyaha dönmüş olsun isterse de Gotik Dönem Katolik Avrupa’sında Pagan rahiplerin mukaddes saydığı “siyah kozmik dişil” ilkesini benimseyen Tapınak Şövalyeleri ve bir takım Ezoterik eğitim veren okulların etkisiyle olsun bu Madonnalar, tarihsel süreç içerisinde “bütün bir evrenin kozmik annesi” olarak tasavvur edilmiş ve bu bağlamda kendisine şefaatçi olarak hürmet eden insanların “kutsal” saydıkları ortak bir sembole dönüşmüştür. Ne var ki bugün, katedrallerin mahzenlerinde, mütevazı kiliselerin duvarlarında ve şapellerin mihraplarında bulunan Siyah Madonnalar, inananlar tarafından kutsal sayılsa da modern dönemin yeni varoluşsal anlayışı içerisinde birer ibadet materyali haline dönüşerek gündelik yaşam içerisinde Hristiyanlığa dair mistik unsurların dışında da kullanılan özel bir figür haline gelmiştir. Modern resim ve heykel sanatlarında da karşılığını bulan bu dönüşüm, özellikle “Annelik” kavramı üzerine çeşitli eserler veren Paul Gauguin (Resim 37), Henri Matisse (Resim 38), Pablo Picasso (Resim 39), Ossip Zadkine (1890-1967) (Resim 40-41) ve Henry Moore (Resim

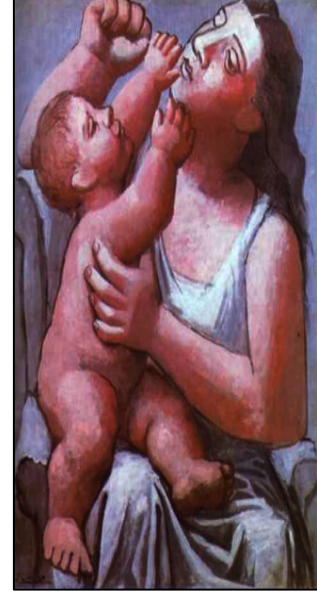
42) gibi sanatçıların, özgür yaratıcılıklarını kullanarak özgün bir pragmatik sanat dili inşa etmelerinin önünü açmıştır. Biçim ve içerik bağlamında 21. yüzyıl çağdaş sanat anlayışının yörüngesini belirleyen bu kazanım, özgün estetik ideayı ve özgün sanatsal yaratım alanını olumlayarak tekilleştirmiştir. Böylece eserlerinde Siyah Madonnaları kullanan modern sanatçılar, sezgileri, duyu ve duyguları aracılığıyla onu yeni bir imgesel boyuta taşıyarak hem yeniden kavramsallaştırmış hem de ona yepyeni biçimler kazandırmıştır. Örneğin, diyalektik sürecin ön plana taşındığı günümüz sanat dünyasında, Siyah Madonnaları eserlerinde kullanan *Mark Steven Greenfield* (Resim 43-44) ve *Chris Ofili* (Resim 45-46), bilinçli bir biçimde demistifikasyon'a ve süblimasyon'a uğrattıkları bu Madonnaları, yeniden soyutlayarak onu "annelik" kavramından çok daha farklı özel kodlara işaret eden öznel bir nesneye dönüştürülmesine olanak sağlamıştır.

Resim 35. "Deniz Kıyısında Annelik"
(Bağlantı 42, 2023).

Resim 36. "Madonna ve Çocuk"
(Bağlantı 43, 2023).

Resim 37. "Anne ve Çocuk" (Bağlantı
44, 2023).

Resim 38. "Annelik" (Bağlantı 45, 2023).

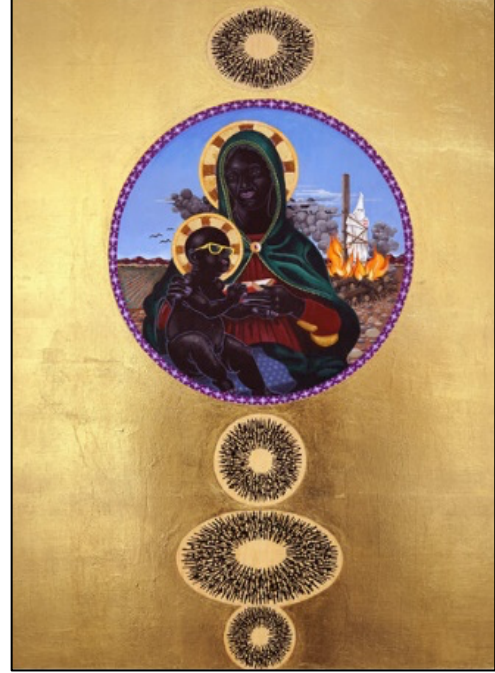
Resim 39. "Formlar ve Işık - Anne ve Çocuk" (Bağlantı 46, 2023).

Resim 40. "Madonna ve Çocuk" (Bağlantı 47, 2023).

Resim 41. "Charlie Cha Cha" (Bağlantı 48, 2023).

Resim 42. "Mississippi Aşçılığı" (Bağlantı 49, 2023).

Kaynaklar

- Blavatsky, H. P. "Gizli Öğreti" 1. Cilt: Bilim, Din ve Felsefenin Sentezi, Mitra Yayınları, 2017.
- Begg, Ean. "The Cult of the Black Virgin", Published by Chiron Publications NV, ABD, 2015
- Eliade, Mircea. "Mitlerin Özellikleri", Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Ltd. Şti. 2021.
- Levi-Strauss, Claude. "Mit ve Anlam", İthaki Yayınları, 2013.
- Vollert C. O., Jelly F. M., "Mary and The Church", New Catholic Encyclopedia, Second Edition (Farmington Hills: Thomson Gale 9/255) 2003.
- Weigall A. Pavlus, "Hristiyanlığına Dair Bilimsel Bir Eleştiri: Hristiyanlığımızdaki Putperestlik", Ozan Yayıncılık, 2002

Bağlantılar

- Bağlantı 1:** <https://youtu.be/IDv3zqlS-N0>, Metin Bobaroğlu, Simge Kavramı ve Simgesel Düşünme/ Erişim Tarihi: [10.05.2023].
- Bağlantı 2:** <https://arkeofili.com/almanyada-40000-yillik-kadin-figurini-bulundu/>, Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 3:** https://en.wikipedia.org/wiki/Venus_of_Doln%C3%AD_V%C4%B5stnice, Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 4:** https://en.wikipedia.org/wiki/Venus_of_Lausel, Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 5:** https://www.nhm-wien.ac.at/en/exhibitions/permanent_exhibitions/mezzanine_level [27.05.2023].
- Bağlantı 6:** <https://tnv.ru/news/tape/141650-prozvanne-venerami-paleolita-figurki-mogli-izobrazhat-idealnyu-zhenshchinu/> [27.05.2023].
- Bağlantı 7:** <https://srbijomkrozvekov.rs/en/prehistory.html> Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 8:** <https://wannart.com/icerik/9137-anadolunun-bolluk-ve-bereket-tanricasi-kybele> Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 9:** <https://wannart.com/icerik/9137-anadolunun-bolluk-ve-bereket-tanricasi-kybele> Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 10:** <https://www.deviantart.com/yezdixan/art/Inanna-Ishtar-Astarte-906268591> Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 11:** <https://museumofwitchcraftandmagic.co.uk/object/astarte-statue/> Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 12:** <https://museumofwitchcraftandmagic.co.uk/object/queen-of-the-night-print/> Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 13:** <https://www.historymuseum.ca/cmc/exhibitions/civil/egypt/egcrgi1e.html> Erişim Tarihi [21.05.2023].
- Bağlantı 14:** <https://bylge.com/p/demeter-5ea8c239212aff000763b9e6> Erişim Tarihi [20.05.2023].
- Bağlantı 15:** [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/0b/Ceres_of_M%C3%A9rida_\(cropped\).jpg/250px-Ceres_of_M%C3%A9rida_\(cropped\).jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/0b/Ceres_of_M%C3%A9rida_(cropped).jpg/250px-Ceres_of_M%C3%A9rida_(cropped).jpg) Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 16:** <http://www.arkeorehberim.com/2015/08/kullerinden-dogan-tapnak-efes-artemis.html> Erişim Tarihi [19.05.2023].
- Bağlantı 17:** <https://www.istockphoto.com/tr/foto%C4%B5Fraf/meryem-ana-ta%C5%9F-heykeli-gm1153433217-313260574> Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 18:** <https://www.istockphoto.com/tr/foto%C4%B5Fraf/meryem-ana-ta%C5%9F-heykeli-gm1153433217-313260574> Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 19:** <https://thechoralsingerscompanion.com/casals-choral-music.php>, Erişim Tarihi: [25.05.2023].
- Bağlantı 20:** <https://gregobase.selapa.net/chant.php?id=2007>, Erişim Tarihi: [25.05.2023].
- Bağlantı 21:** <https://sophiafoundation.org/the-black-madonna-a-divine-mystery-veiled-in-blackness/>, Erişim Tarihi: [23.05.2023].
- Bağlantı 22:** https://www.bibliotecapleyades.net/merovingians/merovingian_dynasty/merovingian_dynasty01.htm/, Erişim Tarihi: [23.05.2023].
- Bağlantı 23:** <https://anastpaul.com/2021/08/17/victory-of-the-king-of-france-philip-the-fair-imploring-the-help-of-our-lady-of-chartres-1304-and-memorials-of-the-saints-17-august/> Erişim Tarihi [22.05.2023].
- Bağlantı 24:** <https://www.cathedrale-chartres.org/en/visite/prepare-your-visit/for-individuals/> Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 25:** <https://www2.oberlin.edu/images/Art336/366-0215.JPG> Erişim Tarihi [22.05.2023].
- Bağlantı 26:** https://www.flickr.com/photos/overton_cat/6911469647 Erişim Tarihi [28.05.2023].
- Bağlantı 27:** <https://udayton.edu/imri/mary/b/black-madonnas-origin-history-controversy.php/> Erişim Tarihi: [02.03.2023].
- Bağlantı 28:** <https://www.marypages.com/alt%C3%B6tting-%28germany%29-en.html> Erişim Tarihi [30.05.2023].

- Bağlantı 29:** <https://www.flickr.com/photos/32694127@N03/4509200565> Erişim Tarihi [22.05.2023].
- Bağlantı 30:** https://en.wikipedia.org/wiki/Our_Lady_of_Guadalupe Erişim Tarihi [28.05.2023].
- Bağlantı 31:** <https://albertinesisters.org/our-lady-of-czestochowa/> Erişim Tarihi [28.05.2023].
- Bağlantı 32:** <http://www.catholictradition.org/Mary/hope-popup3.htm> Erişim Tarihi [28.05.2023].
- Bağlantı 33:** <https://www.ilgazzettinodigela.it/la-madonna-di-tindari-in-visita-a-gela/> Erişim Tarihi [28.05.2023].
- Bağlantı 34:** <https://wikioo.org/tr/paintings.php?refarticle=8ewewt&titlepainting=Madonna%20with%20the%20Child&artistname=Donatello> Erişim Tarihi [03.05.2023].
- Bağlantı 35:** https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1904-0702-1 Erişim Tarihi [03.05.2023].
- Bağlantı 36:** <https://www.theguardian.com/society/artsinsociety/image/0,11371,620725,00.html> Erişim Tarihi [03.05.2023].
- Bağlantı 37:** <https://pffcollection.com/artists/walter-williams/> Erişim Tarihi [03.05.2023].
- Bağlantı 38:** <https://www.mutualart.com/Artwork/The-Madonna-and-Child-of-Soweto/2E6C702A6A9B89A1> Erişim Tarihi [13.05.2023].
- Bağlantı 39:** <https://londonhistorians.wordpress.com/2021/10/23/our-lady-of-willesden-the-black-madonna/> Erişim Tarihi [19.05.2023].
- Bağlantı 40:** <https://nohoartsdistrict.com/mark-steven-greenfield/> Erişim Tarihi [28.05.2023].
- Bağlantı 41:** <https://www.nytimes.com/> Erişim Tarihi [28.05.2023].
- Bağlantı 42:** <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-g/gauguin-paul/paul-gauguin-deniz-kiyisinda-annelik-4120/> Erişim Tarihi [25.04.2022].
- Bağlantı 43:** <https://www.masterworksfineart.com/artists/henri-matisse/lithograph/vierge-et-enfant-madonna-and-child-1950-1951/id/w-4321> Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 44:** Pablo Picasso, "Anne ve Çocuk". Kanvas Üzerine Yağlı Boya (1920-1921). <https://en.artsdot.com/@/8XYPEL-Pablo-Picasso-Mother-and-child> Erişim Tarihi [27.05.2023].
- Bağlantı 45:** <https://www.parismuseescollections.paris.fr/es/musee-zadkine/oeuvres/maternite#infos-principales> Erişim Tarihi [24.04.2023].
- Bağlantı 46:** https://www.si.edu/object/hmsg_66.5638 Erişim Tarihi [24.04.2023].
- Bağlantı 47:** <https://webarchive.henry-moore.org/works-in-public/world/uk/northampton/parish-church-of-st-matthew/madonna-and-child-1943-44-lh-226> Erişim Tarihi [11.04.2023].
- Bağlantı 48:** <https://www.artsy.net/artwork/mark-steven-greenfield-charlie-cha-cha> Erişim Tarihi [11.04.2023].
- Bağlantı 49:** https://www.1stdibs.com/art/paintings/portrait-paintings/mark-steven-greenfield-mississippi-cookout/id-a_6782802/ Erişim Tarihi [11.04.2023].

THE ORIGIN OF THE BLACK MADONNAS AND THEIR REFLECTIONS ON MODERN PAINTING AND SCULPTURE

Tolga YURTÖZVERİ

ABSTRACT

Black Mary is the general name given to all paintings and sculptures of Mary, who was depicted as having dark skin, especially in Christian Medieval Europe of the 12th and 15th centuries. These special depictions of the Virgin Mary, who was conceived as an intercessor between God and man in the Christian world and believed to work miracles, turned into a "sacred" symbol in the centuries in question, where she took her place in various cathedrals, churches and monasteries. The aim of this article is to examine the relationship between the Earthmother, who was engraved in the collective subconscious of human beings as the first "universal feminine" prototype, and the mother-goddesses, who were formed by dreaming her many times throughout the historical process, and the Black Madonnas, and to examine the reincarnation of these dark-skinned Madonnas in the Middle Ages. The aim is to reveal various opinions about whether they are a Christian version of the mother-goddess figure believed to be. In addition, in today's understanding of art, where various symbolic elements that represent holiness can undergo *demystification* and *desublimation*, Black Madonnas have turned into extremely "*subjective*" symbols in the depictions of painters and sculptors who use an "*original*" pragmatic art language and point to "*special*" codes in the modern period. Therefore, this article will focus on the artists of the Black Madonna depictions and their most prominent works, which have undergone dramatic transformations in terms of both form and content from the 19th century to the present.

Keywords: Myth, Mother-Goddess, Virgin Mary, Black Madonna